

Slovňičok

(ňel'em) pre Bačvancoch

gu Andraščikovomu *Šenku Pal'enčenomu* z r. 1844

Osnovno postavi, i Židzi i Cigaňe, bešeduju **vichodoslovenskim jazikom** z regijonu Bardijova (sev. Šariš).

zsl. – zapadoslovenski – bešeduje Pavel jak m i š k a r-vandrovkaš zo zapadňoho Slovenska (od Skalici). Zapadoslovakizmi bl'izke, ňeraz aj identicke s čečhizmami, resp. jazikom biblickej češčini, chtora i u nas od štedňoveku chasnovana jak uradni jazik (popri maďarskim, lacinskim a ňe-meckim), ta jich mož dze-tu najsci u Andraščikovej vichodňarčiňe.

rus. – ruski (čize ňeš „rusinski“) – bešeduju prichodzaci zoz sušedsko-ho ruskoho valalu (sela) b u r g r i, dzijak Vasil, r i c h t a r, d r u t a r Hric.

maď. – maďarski – veľo urucuje vojak Tamaš.

ňem. – ňemecke (švabske) – germanizmi.

a n n á t o k (z maď. adnátok) – dal'i bi sce

b a g n e t – bajonet, fajta z b r o j i

b a n d u r č i c a – pal'enka z krompl'och (z bandurkoch)

b a n d u r i – tiž bandurki, krompl'i, grul'e, kompere...

b e r u n o k (rus.) – baranok

b i d l i m e (zsl.) – bivame

b o r t a k – na Šarišu hluptak, idiot, taliban

b u r g a r – člen varošskej tu i valalskej radi, prišažni, išpan, robotňik

mestskej zajedňici

c e c h – remeselne družstvo

C i s a – Tisa

c i t' i c – čuc, čuvstvovac

c t' i t e l (zsl.) – uscevač, chto usciva, serb. počituje

d a t e l (zsl.) – ľesovi dochtor

d e l a t i (rus.) – robic

d i e t a (lac.) – sňem poslancoch, maď. stari parlament

d r u t a r – putujuci zatikač dziroch na harčkoch s drotom

d u d e k – stara peňežna hodnota 2 grajcare

d u p a – zadok, ric, ňeš ľem dzecinska

d z e d z i n a – valal

d z i j a k (z maď. diák – študent) kantor, asistent popa

e b a d t a a d t a (maď.) – do čorta

é n (maď.) – ja

fa l' e š n o s c – sprevodstvo, cigaŋstvo
 fa š e n g i – žimski karnevali, hoscini, kornažeŋa pred postom
 f i c i š p a n – aristokrat
 f u r a – merna jedinka prevožovanoho tovaru, serb. espapu
 f u r m a n – predchodca ňeškajšoho kamijonisti, chto s koŋmi i kočom
 p o v o ž o v a l t o v a r , s e r b . e s p a p
 g b o l – **1.** korec **2.** stara duta mira: 4 korce (vedra)
 g r u l' e – pať: b a n d u r i
 g v a l t (ŋem.) – na gvalt = mocno
 h a k l' i v e – ňedotkl'ive
 h á t n é k e n s z i n t s z (mad'.) – aŋi ja vec ňemam
 h o d – kirbaj
 h o j n o – dužo, veľo
 h o l o v a (rus.) – hlava
 h o l v a (rus.) – pohar, merna jedinka napoju
 h u b i – napr. pečarki
 h u ň a – bunda z ovčej volni
 h u š t a k – ul'ica na kraju valala
 c h a l u p i – valalski chiži
 c h l' a s t – pijatika
 c h l' a s t a c – chl'eptac, žrec
 c h u t (zsl.) – smak
 j a k š e v e c i m a j u – serb. kao stvari stoje
 j a l č – stol'ar
 k a r d u p l' e j a k n a l p i , b e z z r o s t u , b e z d r i k o c h – zapše-
 t i j a k o p i c i (serb. majmuni), ňizki, bez karkoch
 k a t o v a c – zabivac; od: kat – vikonavač šmertnej kari
 k a z i t i (rus.) – hubic
 k a ž i c – hubic
 k e l' ň a – muľarska ložka
 k e l t o v a c – prinošic chasen, finančni obrat
 k e r m e š – odpust, kirbaj
 k l' i ň e c – hvozď
 k ň a z – obecni termin pre panotca chočjakej viri
 K o c h , p o K o c h o v i – po dŋu sv. Kocha u kaľendaru
 k o j i c š e – cickac, viživovac še z cudzej hluposci jak dzecko z ml'ika
 k o l b y (rus.) – ked bi
 K o l j a b y l t r i z b y , d o š v i t a s j e m d u d r i l (rus.) – Dok
 s o m b u l t r e z b i , m u d r o , „ d o š v e t a ” , s o m b e š e d o v a l
 k o l o k – gruntovni ľistok
 k o s t (ŋem.) – jedzeŋe, strava
 k r a č k i – guzbanki

k r o c h t (něm.) – zhoreňina, tlo; do krochtu – po žem, calkom, do fun-
damentu

k u j o n – bitang

k u n š t (něm.) – kumšt, fachovosc, majsterstvo

k u r d u p e l' – nadavka drobnomu človeku

k u t y a s z e d t e v e t t e (mad'.) – ubil ho pes!

l a c h i – pejorativno šmati

l a p a č k a – verbovačka, lapaňe vojakoch

l' i k a c – zľekac

l i l i j e (zsl.) – leliji

l u p i c – kradnuc

m a n ž e l k a – serb. malženka

m a s c i c p o d u p e – bic po rici

m a š t a l' ň i – chl'ivi

m d l o b a – mlosc

m e l č – molč, cicho budz!

m i n j á r (mad'. mindjárt) – takoj

m i š k a r – putujuci virezovač kornazoch, najčastejše zo zapadnejšoho

Slovenska

m i š k o v a c – virezovac (kornazi, koňe, bujakoch...)

n a o z a j (zsl.) – naspravdi

n é g y g a r a s á r a (mad'.) – za tri groše, grajcare

ň e n a v r a c i c – tu u značeňu ňenavraceňa peňežoch: ňeviplaciac

N o r i – serb. Norvejžani

o b c o v a c – postupovac, narabjac s dakim, dasčim

o b i d – poludzenok

o b o š k a c (šar.) – obočkac

o d e v z d a c – oddac

o l b r i n i – abrimi, titani

o p u c o v a c – očiscic

o r s a c k i (mad'. orságh = štat) – štatni (deržavni) dozorca, revizor

o s o ž n o s c , o s o h – chasnovitosc, chasen

o z a j (zsl.) – spravdi

o z d o b a – okrasa, prikraška

p a l' i c – pečic (pal'enuk)

p a n e v – palačintovka

p a r o b k i – legiňe

p i j a t i k a – alkohol

p l' e b a n – panocec, najčastejše rimokatol'icki, tu i ruski

p l' u g a – pl'uha, gadura

p l u ž i c – buc na chasen

p o c t' i v i – počl'ivi, šorovi, serb. pošteni

podražníci – vandrovkaše
podžrivac – vijedac
pohrib (rus.) – chovaňe
potvora – paskuda, čudovisko
praj (zsl.) – že, reku
precaj, preči – i tak, vše l'em
predešla – predchodzaca, ostatňa
predňovki – čas hladovaňa od šatvi do žatvi
režník – židovski košerni kol'ač, mesar
richtar – birov
roľa – falat poľa, lan
roškovička – paľenka zos smakom rasci, raški, kimu
roštakovac – vegetovac, vajčakovac, nič ňerobic, zahal'ac
rovaš – rachunok
runtovac – zňiščovac
rura – truba, civa
selo (rus.) – valal
serzovac – nabuc
skaržic še – ponosovac še
skaržiteľ – žalobca
skažic – zhubic
skerz – prez
skušinnost (rus.) – skušenosc, serb. iskustvo
sľubic – šľubic, obecovac
smotriti (rus.) – patrec
spodobiti ša (rus.) – popačic še
srebne lachi – šmati z najhrubšich konopnich ňitkoch
statečni – šmeli, junacki
sterti (rus) – sudzel'i (?)
stolica – varmed', župa, komitat, pokrajina
stolični – varmedzki, pokrajinski inšpektor
sudarul (rus.) – paňe!
sumeňe – sovisc
sumiňa ku bočce pribic – sovisc gu hordovu, bečki pribic
szedte vette (maď.) – z kadzi ruka z tadzi noha
šacic – obľekac, šmacic
šafare – gazdove panskoho majetku
šastac – mlacic
šaška – kobilka (ňivočaca poľa)
šedlak – gazda
šino a vives (rus.) – šeno a oves
škrapati (rus.) – škrabac, drapac

š l' u b – prišaha, vinčaňe, od š l' u b i c = obecac
š p a j s t r u n a (č ňem.) – lada
t e p e r (rus.) – teraz
t e r e m t e t t e (mad') – hrožba, lace: (Ja tvojojho) Stvoritel'a!
t i l k o (rus.) – teľo ľem
t o v t e j v e c i z o z n a – o tim (tej stvari) pravdu pripozna
t o b i (rus.) – tebe
t r u n k (ňem.) – pice, alkoholni napoj
t u č i c – vikarmjovac, tovic
u k r u t ň e – prebarz, bez šerca
v k u p e – vjedno, na jednej kope
v č u l (zsl.) – teraz, akurat
v e k s ľ e – zmenki
v e ž a – tureň – tu preňešeňe: veľki okradovač
v i r a ž i c – vibic
v i š i ľ a (rus.) – svadzba, vešeľe
v i v e r ž i c – vicisnuc
v r c h n o s t (zsl.) – verchnosc, panove, elita
v ř i p – 1. šala 2. vic 3. pochopeňe, zdrave dumaňe, rozum, um
v ž d y (rus.) – vře
z a r e d e m t r a v i ľ i – za šorom otrovjoval'i
z a c h a ľ o v a c – lapac motiľi
z a k e r t o v a c – omotac, ohradzič, od mad'. k e r t = zahrada
z a k u c i j a – exekucija, zaberač zadluženoho majetku
z a l o ž i c – osnovac
z a ň e h a c – zochabič
z a s t a v o v a c – tu znač.: dac do zastavi, do zalohi, za požičaňe peňež
z b r o j – serb. oružije
z i s k – zarobok, prijem
z i s k a c – zdobuc
z k a ž i c – pohubič
z k e l t o v a c – rozpujdac
z m a r ň i c – rozpujdac, roztrošic
z v i d r e l e c – bitang
z v i d z e l c i – zavidl'ivci
ž i d e l , ž i d o l – šol'ka
ž i h a v k a – pečaca pokriva

Maroš Volovar + Siniša Sopka, 2010